

Informatie- en CommunicatieTechnologie

Een gegeven dat niet meer weg
te denken is...

R. LASSAUX
Adviseur Studiedienst
r.lassaux@iec-iab.be

ICT is inderdaad een modewoord. Dat is nochtans nog maar een begin, want nu de Informatie- en CommunicatieTechnologie bedrijfszekerheid biedt en in een duidelijk en samenhangend juridisch kader is gevat, is een explosie van de elektronische communicatie via het internet binnen afzienbare tijd onvermijdelijk.

En het is blijkbaar ook deze wijze van communicatie die de Regering voor ogen heeft voor haar toekomstige relaties met de burgers en de ondernemingen. Maar hoeveel enthousiasme het project ook wekt, de eruit voortvloeiende bevrijding van de dictatuur van het papier zal niet probleemloos verlopen. Hierna volgt enige toelichting over de belangen en de perspectieven.

WEG MET HET PAPIER...

Het is vandaag nog moeilijk in te schatten hoezeer en hoe snel de informatie- en communicatietechnologie onze beroepsomgeving, en ongetwijfeld ook bepaalde aspecten van ons privé-leven, zal doen evolueren. Maar één zaak staat nu al vast : de breedbandtoegang via ADSL-verbindingen, gekoppeld aan het exponentieel hoger vermogen van de computers, zowel voor beroeps- als voor privé-gebruik, zal de ultieme push zijn om het gebruik van het internet in de ondernemingen, en vooral in de kmo's, te veralgemenen en het internet voor de

particulieren te populariseren. Met een uitgesteld effect dat alle studies bevestigen : de breedbandgebruikers zullen de andere internetgebruikers op alle gebied achter zich laten. Dat moet ook geen verbazing wekken : de kwaliteitsverbetering van de overgebrachte informatie is rechtstreeks afhankelijk van de capaciteit van het overdrachtkanaal om zoveel mogelijk informatie per tijdseenheid te kunnen vervoeren en zoveel mogelijk interferentie, ruis en signaalverzwakking te wijten aan de afstand te vermijden.

Hoewel de permanente internettoegang nog geen geplogenheid is en de telefoonfabrikanten niet altijd hun beloften nakwamen, ziet het er naar uit dat de informatie- en communicatietechnologie een bevredigend antwoord zal kunnen bieden op de meest uiteenlopende vragen. Je moet geen genie zijn om in te zien dat producten zoals de Protonkaart, diensten zoals home banking en on-line-betaalverkeer en elektronische post zoals e-mail, SMS, GPRS en weldra EMS, een mooie toekomst in het verschiet hebben. Wie nog twijfelt aan het succes van e-mail, kan zich even beraden over de vooruitzichten van International Corporation : eind 2000 waren er bijna 10 miljard elektrische berichten over het internet verzonden en tegen 2005 zal dat cijfer 35 miljard bedragen. Een echte explosie ten opzichte van de voorzieningen van 1995, die slechts van 300 miljoen berichten per dag gewaagden.

Onnodig te zeggen dat deze rooskleurige toekomst ook voor de e-commerce ¹ is weggelegd, waarvan de groei slechts door de snelheid ervan wordt geëvenaard. Alleen in de Verenigde Staten - als u toch cijfers nodig hebt vóór u overtuigd bent - zullen tijdens de nakende kerstperiode van 2001 106 miljoen internetters on-line aankopen doen en daarbij 9,9 miljard dollar uitgeven en op wereldvlak ² zou de elektronische handel tijdens het 4de kwartaal van 2001 een omzet van 25,3 miljard dollar moeten bereiken. Als we daarnaast ook de cijfers van het Report 2001 van de Conferentie van de Verenigde Naties over Handel en Ontwikkeling ³ (UNCTAD) leggen, die gewag maken van handelsvooruitzichten tussen ondernemingen voor een bedrag van 3.000 miljard dollar, waarvan 1.500 miljard via de elektronische interbedrijvenmarkt, kunnen we er niet meer naast kijken: het informaticamedium heeft nooit zoveel mogelijkheden geboden, het heeft nooit zoveel en een zo uiteenlopend potentieel gehad. Om te werken, te zoeken, te leren, maar vooral om te communiceren blijkt de computer de meest gebruiksvriendelijke en geschiktste informatieverwerker te zijn.

En ook de Regering is daarvan overtuigd. Met het oog op de administratieve vereenvoudiging (<http://vereenvoudiging.fgov.be>), waarvan deze regering een breekpunt heeft gemaakt, is het opzetten van een elektronische verbinding tussen de burgers en de bedrijven aan de ene kant en de overheid aan de andere kant een meesterzet op haar schaakbord.

Hoe onvermijdelijk ze ook is en gelet op de bedrijfszekerheid en de politieke wil die aanwezig is om resoluut door te zetten, toch zal de ontwikkeling van de informatie- en communicatietechnologie geen doorgang vinden zonder een aantal praktische moeilijkheden uit de weg te ruimen. Op dit gebied, waar alle studies blijven hameren op de te grote afstand tussen de complexiteit van de systemen en de graad van opleiding van de gebruikers, zijn deze moeilijkheden, onzes inziens, van tweeërlei aard:

- Ten eerste moet men, zoals het vaak gaat bij de beoordeling van een nieuwigheid, vooreerst het specifiek jargon ervan begrijpen. Het is niet altijd makkelijk eruit te komen. Handtekening en e-mail klinken u uiteraard vertrouwd in de oren, maar als u vervolgens woorden als gewoon en gekwalificeerd certificaat, PKI, hash, EDI-

FACT, enz... of zelfs elektronische, digitale en/of geavanceerde handtekening aantreft, gaat u wel even weifelen. En dan hebben we het er nog niet over dat, zelfs als u de termen kent, ze in hun bepaalde context een compleet afwijkende betekenis kunnen hebben. Een bondige alfabetische verklarende woordenlijst van de meest gebruikte termen, leek ons dan ook geen overbodige luxe.

<http://vereenvoudiging.fgov.be>

- Vervolgens en vooral is de natuurlijke reflex tegenover iedere belangrijke nieuwigheid, en zelfs als u een fervent aanhanger van de nieuwste technieken bent, er één van wantrouwen. Vooral als ze een eeuwenoude gewoonte in het gedrang brengen: het als het ware natuurlijk gebruik van een papieren drager. “Om redenen van gemak en tijdsduur heeft de virtuele wereld het moeilijk met het verouderd gebruik van een papieren drager. De transacties worden on line gesloten, ofwel rechtstreeks vanaf een website, ofwel via een mailserver, en zulks zonder enig voorafgaand contact tussen de partijen. Deze dematerialisatie, (of dehumanisering als u wilt) van de contractuele handelingen is weinig bevorderlijk voor het tot stand brengen van een klimaat van vertrouwen, in het bijzonder wat de identificatie van bepaalde contractanten aangaat”. Deze vaststelling, die E. Luysterborg zeer gepast deed op een colloquium van de UCL op 25 september jongstleden, slaat de nagel op de kop. Wat baat het elektronische documenten te verzenden als de ten opzichte van de papieren versie uitgespaarde tijd en moeite, nadien verloren gaat aan diverse verificaties en gissingen? De vraag houdt meteen het antwoord in: elk onderzoek is nodeloos als men niet voor ogen houdt dat het gebruik van elektronische documenten slechts zin heeft als ze dezelfde waarborgen bieden als hun papieren versie. Ons hoofd op hol laten brengen door de fantastische beloften van de sector haalt niets uit als de bewijswaarde van de documenten, berichten en andere informaticasporen onzeker blijft. En, zoals Didier Gobert en Etienne Montero terecht observeren in

¹ Het is niet de bedoeling hier uit te weiden over de veranderingen die de elektronische handel teweeg brengt op het gebied van het bewijs, de facturering en de heffing van de belastingen. Voor een diepgaande studie daarover, verwijzen we u naar de artikels van J.-P. MAGREMANNE in R.G.F., nrs. 4/2001 en 6-7/2001.

² De volledige cijfers vindt u op het volgende adres: http://www.journaldu-net.com/cc/04_ecommerce/ecom_marche_mde.shtml

³ De samenvatting van het rapport kunt u gratis downloaden op het volgende adres: <http://www.unctad.org/en/pub/ps1ecdr01.en.htm>

een opmerkelijk artikel ⁴, zijn twee waarborgen steeds beter dan één : “*Als er over de door het papier geboden waarborgen (integriteit, stabiliteit, duurzaamheid, mogelijkheid om onderaan de tekst een handtekening aan te brengen dewelke de verbintenis inhoudt, en derwijze dat deze twee gegevens op dezelfde drager fysiek met elkaar kunnen worden verbonden) geen twijfel bestaat, kan er niet naast worden gekeken dat de informatica op dat gebied weinig borgen biedt. Niets is immers zo gemakkelijk als een geïnformatiseerd document te wijzigen, te kopiëren, te wissen. In elk geval zijn de integriteit van een document, de bewaring ervan, het behoud van de band met het bestand dat een handtekening bevat, in ruime mate afhankelijk van de bedrijfszekerheid van de systemen*”.

Ook al moeten we toegeven dat de toegangscontrole door middel van paswoorden voorbijgestreefd is, toch mogen we niet helemaal in pessimisme verzinken. Thans wordt niet meer betwist dat de verschillende technieken van elektronische handtekening technisch betrouwbaar zijn en naargelang hun graad van beveiliging en betrouwbaarheid een aanvaardbare en zelfs zekerder oplossing bieden. En dat alles, vergeet het niet, voortaan in een duidelijk en samenhangend juridisch kader. Meer dan een jaar geleden al erkende de wet van 20 oktober 2000 (B.S. van 22 december 2000), tot wijziging onder meer van artikel 1322 van het Burgerlijk Wetboek, het gebruik van nieuwe communicatiemiddelen, zoals telefax, elektronische post en telegram in de gerechtelijke en buitengerechtelijke procedure. Daar voornoemde wet geen technische specificaties geeft, heeft een tweede wet van 9 juli 2001, houdende vaststelling van bepaalde regels in verband met het juridisch kader voor elektronische handtekeningen en certificatie diensten de omzetting van de vereisen van Richtlijn 1999/93/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 1999 betreffende een gemeenschappelijk kader voor elektronische handtekeningen vervolledigd. Deze wet, die gepubliceerd werd in het Belgisch Staatsblad van 29 september 2001, defi-

niert de verschillende soorten elektronische handtekening (handgeschreven, gewone en geavanceerde elektronische handtekening ⁵) en hun rechtsgevolgen en regelt de activiteiten van de certificatedienstverleners. Resultaat : sinds 9 oktober 2001 kan een elektronisch ondertekend document als een onderhandse akte worden aange-merkt, waarover de rechter zich in geval van betwisting op discretionaire wijze kan uitspreken.

Vooraleer tot de essentie van de zaak over te gaan, is enige methodologische toelichting vereist. In een dergelijk complexe materie is een goed begrip afhankelijk van een nauwkeurige benadering van de samenstellende elementen. We beginnen dus met een korte toelichting van de terminologie, in dit geval, een tiental definities om het jargon te leren begrijpen. Omdat ook de techniek onontbeerlijk is voor een goed begrip van de problematiek, wijden we vervolgens een paar lijnen aan het technisch aspect van de zaak. De bedoeling is te achterhalen hoe de elektronische handtekening, de digitale certificaten en de certificatieautoriteiten zich tot elkaar verhouden.

Naast de eerste concrete realisatie sinds het pilotoproject dat het Instituut via het Isabel-net had ontwikkeld, behandelen we de lopende projecten op het gebied van de elektronische aangiften. Ten slotte zal Ph. Wacquier, Adviseur bij de Juridische Dienst van het Instituut, op basis van de leerstellingen van een recent colloquium dat volledig aan deze materie was gewijd, enige eerste indruk-

ken voorstellen betreffende de weerslag van de nieuwe informatie- en communicatietechnologie op het noodzakelijk aspect van ons beroepsgeheim. Wanneer de virtuele opsporing ooit ingang vindt, zal de toepassing ervan op gedematerialiseerde documenten die onze computers weldra gaan overspoelen, niet echt vlot verlopen.

En ten slotte, ere zij wie ere toekomt : dit artikel werd opgesteld op basis van de leerstellingen van twee recente colloquia. Het eerste ⁶, onder de auspiciën van de rechtsfaculteit van de UCL, was gewijd aan de problematiek van het duo “elektronische handtekening en certificatie”. Het tweede werd georganiseerd door het Beroepsinstituut van de Erkende Boekhouders en Fiscalisten en handelde over de fiscale vereenvoudiging ⁷.

Plannen op korte termijn ?

Het gebruik van het internet, gecombineerd met een door een geaccrediteerde entiteit gecertificeerde geavanceerde elektronische handtekening voor het indienen van de aangiften in de BTW, de personenbelasting, de vennootschapsbelasting en van de aangifte bij de sociale zekerheid...

⁴ D. GOBERT en E. MONTERO, “L’ouverture de la preuve littérale aux écrits sous forme électronique”, J.T., 17 februari 2001, p. 114-128.

⁵ De definitie van deze begrippen vindt u in onze beknopte verklarende woordenlijst.

⁶ “Signature électronique et certification”, UCL, Département de droit privé, Centre de droit des obligations, 25 september 2001.

⁷ De tekst van de toespraken kunt u downloaden van de volgende internetsites : <http://www.bibf.be> en <http://www.alainzenner.com>.

BONDIGE VERKLARENDE WOORDENLIJST

ALGORITME. Wiskundige formule die bij encryptie en decryptie wordt gebruikt om leesbare gegevens in een gecodeerd en versleuteld formaat om te zetten.

AUTHENTIFICATIE (validatie). Het protocol van een netwerk waarbij het systeem de informatie betreffende de verbinding van de gebruiker valideert. Een gebruikersnaam (login) en een paswoord worden vergeleken met een geautoriseerde lijst, en als het systeem een overeenkomst vaststelt, krijgt de gebruiker toegang binnen de beperkingen van zijn bevoegdheden.

CERTIFICATIEAUTORITEIT of certificatedienstverlener (Certification Authority). Elke natuurlijke persoon of rechtspersoon die certificaten afgeeft en beheert of andere diensten in verband met elektronische handtekeningen verleent (artikel 2, lid 2, 10°, van de wet van 9 juli 2001). Aangezien ook buitenlandse dienstverleners deze activiteiten in België mogen ontwikkelen, zal hun aantal de komende jaren aanmerkelijk toenemen.

CERTIFICATEN. Onmisbare middelen die personen en instellingen in staat stellen hun beroeps- en privé-transacties over de communicatienetwerken te beveiligen : ze verbinden uw identiteit met een paar sleutels die kunnen gebruikt worden om de digitale informatie te versleutelen en te ondertekenen. Zonder te zeer in detail te treden, kunnen we zeggen dat er twee soorten zijn, naargelang de soort handtekening die u gebruikt. Voor een gekwalificeerde elektronische handtekening is een gekwalificeerd certificaat nodig, hetgeen inhoudt dat het voldoet aan de voorwaarden opgesomd in bijlage 1 bij de wet van 9 juli 2001 (zie infra) en afgeleverd is door een certificatedienstverlener die, op zijn beurt, moet voldoen aan de voorwaarden opgesomd in bijlage 2 bij deze wet. Ze kunnen ook elektronisch worden aangeboden om uw identiteit of uw recht van toegang tot informatie van on-linediensten te bevestigen

HOOFDCERTIFICAAT (Root Certificate). Een hoofdcertificaat is een digitaal certificaat dat de certificatieautoriteit identificeert. Het bevat, onder andere, de publieke sleutel van de certificatieautoriteit, die gebruikt wordt om de digitale handtekening van de certificatieautoriteit te verifiëren. Als de certificatieautoriteit een certificaat aan een gebruiker aflevert, tekent het dit certificaat met één zijner privé-sleutels. Het hoofdcertificaat bevestigt dat de publieke sleutel en de certificatieautoriteit verbonden zijn.

GEKWALIFICEERD CERTIFICAAT. Een elektronische bevestiging die de gegevens voor het verifiëren van de handtekening koppelt aan een natuurlijke persoon of een rechtspersoon en de identiteit van die persoon bevestigt en de volgende vermeldingen bevat : 1) gekwalificeerd certificaat; 2) identificatie van de certificatedienstverlener en het land waar hij gevestigd is; 3) naam of pseudoniem van de ondertekenaar en, in voorkomend geval, een specifiek attribuut van de ondertekenaar; 4) gegevens voor het verifiëren van de handtekening; 5) geldigheidsduur en identiteitscode van het certificaat; 6) geavanceerde elektronische handtekening van de certificatedienstverlener die het certificaat afgeeft; 7) de beperkingen op het gebruik van het certifi-

caat; 8) de grenzen met betrekking tot de waarde van de transacties waarvoor het certificaat kan worden gebruikt.

SLEUTEL. Enige cijfercode gecombineerd met tekst om een geëncrypteerd (versleuteld) bericht of een elektronische handtekening aan te maken.

CRYPTOGRAFIE. Middel om leesbare informatie (tekst) om te zetten in informatie die enkel de geautoriseerde personen kunnen lezen. Tijdens dat proces wordt de informatie geëncrypteerd (versleuteld) zodat enkel de bestemming het bericht kan lezen of wijzigen. Het bericht kan worden afgeluisterd maar kan alleen worden begrepen door de persoon die het kan decrypteren (ontsleutelen).

EDIFACT (Electronic Data interchange for Administration, Commerce and Transport). Internationale standaard voor de opmaak van de gegevens van de BTW-aangifte als een elektronisch bericht, die vaststelt hoe deze gegevens moeten worden opgemaakt.

HASH. Digitale verkorte (letterlijk vertaald, verfrommelde) versie van het elektronisch bericht.

PKI (Public Key Infrastructure). Het PKI-forum is een internationale partnership zonder winstoogmerk waarin tal van actoren uit de sector zitting hebben met als doel de acceptatie en het gebruik van de "publieke-sleutel-infrastructuur" en de PKI-producten en -diensten te bevorderen. Het PKI-forum pleit voor samenwerking tussen de producenten en bewustmaking van de markt om de organisaties inzicht te verschaffen en te laten genieten van de toegevoegde waarde van PKI bij hun handels- en e-commerceactiviteiten.

GEWONE ELEKTRONISCHE HANDTEKENING. Gegevens in elektronische vorm, vastgehecht aan of logisch geassocieerd met andere elektronische gegevens, die worden gebruikt als middel voor authenticatie (artikel 2, lid 2, 1°, van de wet van 9 juli 2001). Een aldus ondertekend stuk kan, bij betwisting, door de rechter na een tegensprekelijk debat als een onderhandse akte, maar ook als een gewoon geschrift worden aangemerkt (artikel 1322 (nieuw) van het Burgerlijk Wetboek).

GEAVANCEERDE ELEKTRONISCHE HANDTEKENING. : Elektronische handtekening, gerealiseerd op basis van een gekwalificeerd certificaat en aangemaakt door een veilig middel voor het aanmaken van een elektronische handtekening (artikel 4, § 4, van de wet van 9 juli 2001), wat inhoudt dat ze beantwoordt aan een aantal technische beveiligingscriteria. Bij dergelijke handtekening heeft de rechter geen beoordelingsvrijheid betreffende de geldigheid ervan. Het ondertekende stuk wordt onherroepelijk als een onderhandse akte beschouwd en de handtekening wordt met een handgeschreven handtekening gelijkgesteld.

X400. Internationale netwerkstandaard voor de verzending van elektronische berichten waaraan de verzender (de belastingplichtige) zich onderwerpt om met absolute (100%) zekerheid te kunnen nagaan dat de bestemming (Ministerie van Financiën) zijn bericht ontvangen heeft en laatstgenoemde toelaat de exacte datum vast te stellen waarop het bericht hem werd toegezonden. De bestemming van zijn kant aanvaardt deze norm als verificatiemiddel van het tijdstip waarop het bericht hem bereikt.

DE TECHNISCHE KANT

Hoewel de vooruitzichten die door de nieuwe informatie- en communicatietechnologie worden geboden, veelbelovend lijken, zijn er redenen te over om aan te nemen dat er gauw gedonder komt als er aanvullend geen aantal gebruiksbeveiligingen worden voorzien. Meer nog dan de aard van de overgedragen informatie of de snelheid van de gegevensoverdrachten, voelt iedereen aan hoeveel er gelegen is aan het opzetten, in een open netwerk zoals het internet, van een mechanisme voor de beveiliging van de elektronische berichten. Dat mechanisme moet vertrouwelijkheid, authenticiteit (dit betekent dat iedere partij met zekerheid de andere partij moet kunnen identificeren) en onloochenbaarheid of onweerlegbaarheid (non repudiation) bieden (dit betekent dat partijen die aan een transactie deelnemen, nadien niet kunnen beweren dat ze er niet aan deelgenomen hebben). Het is eveneens van belang – en dat is een minimum vereiste – dat de elektronische versie van een document dezelfde functionele kwaliteiten biedt als zijn papieren tegenhanger: leesbaarheid, duurzaamheid en onvervalsbaarheid.

Zoals dat geldt voor de beveiliging van traditionele transacties door derden, heeft ook het internet behoefte aan moderne middelen voor het risicobeheer. Hier speelt de technologie een essentiële rol: deze waarborgen worden thans immers geboden door de elektronische handtekening en de certificatie van de elektronische handtekening. Wie certificaat zegt, zegt certificatieautoriteit. Dat zijn de drie onlosmakelijk met elkaar verbonden bestanddelen die de chemie van de elektronische handtekening uitmaken. Daarom moeten we een goed inzicht krijgen van de wijze waarop die drie zich tot elkaar verhouden. Hoe is een elektronische handtekening gekoppeld aan het gebruik van dergelijk digitaal certificaat en een paar sleutels? Wat is de taak van de certificatieautoriteiten. Hoe kan ik een digitaal certificaat bekomen? Ziehier een aantal vragen die we hierna in het kort trachten te beantwoorden.⁸

Om een digitale handtekening aan te maken in een open systeem, wordt meestal gebruik gemaakt van de techniek van de asymmetrische cryptografie. Achter deze toverformule schuilt een vrij eenvoudig begrip: om een elektronisch bericht te ondertekenen beschikt u over twee sleutels die wiskundig met elkaar verbonden zijn. De ene is uw private sleutel die u absoluut geheim moet houden. Wanneer uw private sleutel door iemand anders wordt gebruikt, is de handtekening immers compleet geldig. De verantwoordelijkheid voor de vertrouwelijkheid van de private sleutel en van de code, berust bij de houder ervan. De andere sleutel is de publieke sleutel. Deze kunt u vrij verspreiden onder degenen met wie u communiceert, want hij wordt gebruikt om de handtekening te verifiëren. Met een private sleutel komt dus altijd een publieke overeen en vice versa. Hoewel de sleutels slechts wiskundige uitdrukkingen zijn, is het materieel onmogelijk om, uitgaande van de publieke sleutel, de private sleutel terug te vinden. Dit gezegd zijnde komen we tot het principe.

De gegevens die met de private sleutel zijn geëncrypteerd (versleuteld), kunnen door de bestemming van het bericht met de publieke sleutel worden gedecrypteerd (ontsleuteld). Omgekeerd kan elk bericht dat met een publieke sleutel werd geëncrypteerd, met een private sleutel worden gedecrypteerd. Om het vertrouwen van een gebruiker te winnen, moet hem kunnen gegarandeerd worden dat de publieke sleutel die hij bezit wel degelijk deze is van de ondergetekende van het bericht. Dat is de taak van de certificatieautoriteiten. De publieke sleutel is immers met de identiteit van de ondergetekende verbonden door middel van een certificaat dat toelaat de informatie van deze identiteit te onthullen. Certificaten zijn de elektronische tegenhanger van rijbewijzen, paspoorten, en ledenkaarten: een certificaat is dus een elektronische bevestiging die de gegevens voor het verifiëren van de handtekening koppelt aan een natuurlijke persoon of een rechtspersoon. De certificatieautoriteiten beperken zich tot het verifiëren van de identiteit van de houders van een publieke sleutel en het aanmaken en afleveren van certificaten. Daarom moet het certificaat noodzakelijk de publieke sleutel van de gebruiker bevatten, zijn naam, een geldigheidsdatum, de naam van de certificatieautoriteit die het certificaat aflevert, een serienummer en een aantal andere vermeldingen alsook de handtekening van de certificatieautoriteit aangebracht door middel van haar private sleutel (Root Certificate). De graad van certificatie is afhankelijk van de wijze waarop de identiteit van de persoon werd geverifieerd tijdens de procedure inzake de aanvraag van het certificaat. In het algemeen zijn er drie niveaus van certificatie (certificaten van klasse 1 tot 3). Het certificaat van klasse 3 verzekert de hoogste graad van certificatie voor een individu. Dat certificaat kunt u gebruiken voor kostelijke commerciële transacties zoals elektronische beursverrichtingen en elektronische aandelenhandel. Het certificaat van klasse 3 kost ongeveer 2.400 BEF per jaar.

Maar het technisch praatje is nog niet afgelopen. In dit stadium staat immers nog niet vast dat het bericht onderweg niet werd gewijzigd. Naast het vermelde systeem met de twee sleutels moest er dus een systeem worden bedacht om de integriteit van de papieren versie van het bericht te evenaren. Hier komt de hash op de proppen. De hash ("verhashing" van het bericht) wordt verkregen door op de volledige tekst een eerste encryptiealgoritme (SHA-1) toe te passen. Deze hash, een tot het 160 bit formaat verkorte versie van het bericht, wordt geëncrypteerd met de private sleutel van de ondergetekende (door toepassing van een tweede algoritme van het type RSA Rivest, Shamir, Aldeman) en vormt de elektronische handtekening.

⁸ Dit gedeelte is ruimschoots geïnspireerd door de uiteenzettingen tijdens het UCL-colloquium van 25 september 2001 gegeven door Isabelle Goes en Erik Luysterborg "Présentation de la loi belge fixant certaines règles relatives au cadre juridique pour les signatures électroniques et les services de certification" en door Yves Timmermans "Signature électronique et certification: le notariat et les nouvelles technologies".

De elektronische handtekening wordt geverifieerd door de vergelijking van twee resultaten : de decryptie van de hash door middel van de publieke sleutel van de bestemming (geëncrypteerd door middel van RSA) en de toepassing van het algoritme op de tekst.

- Als de aanvankelijk tot 160 bit verkorte versie (hash) identiek is met deze bekomen bij de controle uitgevoerd bij aankomst van het bericht, zijn twee zaken geverifieerd : enerzijds dat de digitale handtekening was gecreëerd met de private sleutel van de verzender. Dit is de bevestiging dat de publieke sleutel overeenkomt met de private sleutel van de verzender, zodat niemand anders zich als ondergetekende kan voordoen; en anderzijds dat de tekst sinds de ondertekening niet werd gewijzigd.
- Als het resultaat niet identiek is, werd het bericht tussen de verzending en de ontvangst gewijzigd en moet het verworpen worden.

Maak u geen zorgen als u deze operaties te ingewikkeld vindt. Deze handelingen worden geheel transparant uitgevoerd en het is uw computer die de klus klaart.

Een praktisch voorbeeld

Stel dat A een beveiligd elektronisch bericht naar B wenst te sturen. Zodra het bericht opgesteld is, versleutelt of encrypteert hij het met zijn private sleutel (met andere woorden, hij maakt het onleesbaar). Het bekomen bestand vormt zijn digitale handtekening. Bij ontvangst kan B het ontcijferen met de publieke sleutel van A die hij vooraf kon downloaden. In dat stadium vergelijkt de certificatieautoriteit de gegevens die A tijdens de aanvraag van het certificaat online heeft verstrekt met deze van haar klantenbestand. De certificatieautoriteit identificeert de partijen en verleent B toegang tot de publieke sleutel van A en dit dankzij het certificaat van de publieke sleutel. Tevens garandeert de autoriteit dat het wel degelijk de zijne is. Als de verrichting slaagt, is B zeker dat het wel degelijk om een bericht van A gaat. Als daarentegen blijkt dat A niet heeft ondertekend, is het bericht onbruikbaar en wordt het vernietigd.

Nu keren we de richting van de verrichting om. Het bericht dat B verzendt, moet geëncrypteerd worden met de publieke sleutel van A. A van zijn kant, die de enige is die de ermee overeenstemmende private sleutel bezit, is ook de enige die het bericht kan decrypteren.

Samengevat wordt de private sleutel gebruikt om het bericht te versleutelen en laat enkel de andere sleutel van het paar, met de identiteit van de houder verbonden door een digitaal certificaat, toe het te ontcijferen. Alle berichten waarvan de handtekening kan worden geverifieerd aan de hand van een gecertificeerde publieke sleu-

tel, gaan uit van de houder van het certificaat. Alle berichten geëncrypteerd met een publieke sleutel kunnen slechts worden gedecrypteerd door de houder van het certificaat. Digitale certificaten, gecombineerd met encryptie, staan in voor totale beveiliging en bevestigen de identiteit van alle bij de verrichting betrokken partijen. Als we daarbij vertellen dat de meest courante (van het type X 509) zonder al te veel moeilijkheden kunnen geïntegreerd worden in de voornaamste browsers of mailprogramma's, en zelfs in de meest recente versies van de programma's voor tekstverwerking en documentenbeheer zoals Acrobat, zodat u voor de ondertekening en de encryptie van elektronische documenten geen speciale software meer nodig hebt, wedden we dat we u overtuigd hebben. Als dat niet zo is – 2.400 BEF om een aangifte in te dienen is veel duurder dan De Post – moet u er wel aan denken dat u uw certificaat nog voor andere dingen kunt gebruiken. Naast de beveiligde verzending van e-mail, wordt voor andere verrichtingen op het internet zoals uw identificatie op websites, toegang tot beveiligde privé- en beroepsgegevens, intranet of andere digitale communicatienetwerken, commerciële transacties van geringe waarde, on-linewinkelen, enz., steeds vaker het bezit van een certificaat geëist.

Geïnteresseerd ? Een persoonlijk certificaat aanvragen is heel simpel. Het volstaat contact op te nemen met één van de certificatediensten die momenteel op de Belgische markt actief zijn zoals GlobalSign, Isabel, Belgacom, enz., en hun offerten te vergelijken. Verlies echter niet uit het oog dat het aantal certificatediensten de eerste jaren snel zal toenemen.

EEN EERSTE CONCRETE REALISATIE : EDIVAT

Het Ministerie van Financiën heeft het nagerekend : niet minder dan 2,8 miljoen aangiften moeten jaarlijks manueel worden verwerkt. Twee projecten zouden deze papierberg op korte termijn moeten doen afnemen :

- De scanning, die in een eerste fase zal worden toegepast op de BTW-aangifte, de intracommunautaire opgave, de klantenlijsting, maar ook op de aangifte in de bedrijfsvoorheffing en op de kadastrale legger.
- De EDIFACT-technologie (Electronic Data interchange for Administration, Commerce and Transport – gestructureerde elektronische berichten). Met dit systeem wordt het mogelijk maximum 999 (maandelijks of kwartaal-) BTW-aangiften, opgemaakt in EDIFACT-formaat, via een beveiligd netwerk van het type X 400, als een attachment bij een e-mailbericht in de mailbox van de Administratie te deponeren. Deze wijze van verzending, die in werkelijkheid voorbehouden is voor professionele gebruikers zoals accountants en belastingconsulenten, biedt een geloofwaardig alternatief

voor de techniek van de elektronische handtekening. Wel is bepaald dat er eerst een protocol (kaderakkoord) met de Fiscale Administratie moet worden gesloten. Zoals we hiervoor al stelden, is elektronische verzending van aangiften ondenkbaar, als niet dezelfde waarborgen van leesbaarheid, oprechtheid, duurzaamheid en identificeerbaarheid worden geboden als bij de handgeschreven aangifte. De Administratie van haar kant, moet zonder fout de identiteit van de afzender van de bij haar ingekomen aangifte kunnen vaststellen. Daartoe werd het vermelde protocol uitgewerkt, dat u op de internetsite van het Ministerie van Financiën kunt downloaden.

Laten we ter zake komen. Bij de redactie van dit artikel is de scanning nog in zijn ontwerpfasen. De bedoeling is van januari tot september 2002 twee scanningcentra, het ene in Gent en het andere in Namen, op te richten om de manuele verwerking van de verschillende papieren documenten te vervangen door een elektronische opname van de gegevens met behulp van automatische procedures. Een derde centrum, gevestigd in Brussel, zou als back-up moeten dienen en gebruikt worden voor het inscannen van de kadastrale leggers. Momenteel ziet het er echter naar uit dat het systeem vooral de Administratie ten goede zal komen, aangezien de bijlagen bij de aangifte steeds bij middel van een papieren drager naar het bevoegde BTW-kantoor moeten worden verzonden. Desondanks kunnen we er ons alleen maar over verheugen dat er een wettelijk kader werd uitgewerkt voor de elektronische archivering. Overeenkomstig de bepalingen van de wet van 5 september 2001, in werking getreden de dag waarop ze in het Belgisch Staatsblad werd bekendgemaakt, namelijk op 13 oktober 2001, hebben de gegevens van de aangiften (periodieke aangiften, jaarlijkse klantenlijsting, kwartaalopgave van de intracommunautaire handelingen) en de inlichtingen die door de BTW-administratie fotografisch, optisch, elektronisch of volgens elke andere informatica- of telegeleidingstechniek worden geregistreerd, bewaard of weergegeven, evenals hun weergave op een leesbare drager, bewijskracht voor de toepassing van de BTW. Vertaald in gewone taal: de kopieën of afschriften bekomen door middel van de bij de wet beoogde procédés, hebben dezelfde bewijskracht als de originele – papieren dan wel elektronische – documenten.⁹

Voor het tweede project, dat in nauwe samenwerking met ons Instituut werd ontwikkeld, en trouwens meer in de lijn ligt van de initiatieven die we samen met de onderneming Isabel hebben ontwikkeld, hebben we meer belangstelling. Dat project verdient des te meer aandacht omdat het al verschillende maanden operationeel is, nadat de nodige wijzigingen aan de wetgeving werden aangebracht.¹⁰ Aangezien u op de website van het Ministerie van Financiën (<http://minfin.fgov.be/portail1/nl/cad-renl.html>) een zeer grondige commentaar vindt, beperken we ons tot een schematische voorstelling van de technische aspecten.

Concreet wordt de elektronische BTW-aangifte naar een elektronisch adres (mailbox) op een beveiligd netwerk van het type X 400 verzonden. Verscheidene van deze netwerken zijn op de Belgische markt actief (Belgacom, Isabel, GEIS, IBM). De keuze is vrij, aangezien het de operatoren van deze netwerken zijn, die er moeten op toezien dat de berichten bij hun bestemming aankomen, ook als de afzender en de bestemming van het bericht zich op een andere netwerk bevinden. Alle berichten moeten worden opgesteld in EDIFACT-formaat.

In totaal worden er drie verschillende berichten gebruikt bij het indienen van de elektronische BTW-aangifte.

- Eerst wordt door de betrokken belastingplichtige of door het gemandateerd accountantskantoor een bericht (RDRMES) opgestuurd naar de mailbox van de BTW-administratie. De roosters die niet worden ingevuld op de papieren aangifte, worden niet opgenomen in het EDIFACT-bericht.
- De BTW-administratie kijkt vervolgens na of het bericht opgemaakt is in een geldig formaat en het resultaat van deze controle komt te staan in een ontvangstmelding (CONTRL).
- Daarnaast wordt er ook een bijkomende inhoudelijke controle uitgevoerd om na te gaan of de aangifte door de Administratie verwerkbaar is. Als dat inderdaad het geval is, wordt het resultaat van deze controle bevestigd door het tweede luik van de ontvangstmelding.

Als deze verschillende controles positief zijn, vermeldt de ontvangstmelding "Status OK": dan heeft de afzender de zekerheid dat een welbepaalde aangifte bij de Administratie is toegekomen en dat ze zal worden behandeld. Als de ontvangstmelding daarentegen "Status NOK" (not

EDIVAT KORT

- X 400-netwerk
- EDIFACT-formaat
- Maximum 999 aangiften per bericht
- Voorafgaand protocol
- Verplichte testfase van maximum drie maanden
- EUR of BEF
- Zelfde indieningstermijn als handgeschreven aangiften: uiterlijk de 20ste van de maand na de maand of het kwartaal waarop de aangifte betrekking heeft

⁹ Een uitstekende samenvatting van de stand van zaken vindt u in de parlementaire bescheiden (Parl.St., 2000-2001, nr. 1286/001 - 003).

¹⁰ Een vrij technisch koninklijk besluit van 5 september 2001 tot wijziging van de koninklijke besluiten nr. 1, 2, 3, 23 en 50 met betrekking tot de BTW, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 18 september 2001, heeft de weg geëffend. Voortaan worden de belastingplichtigen verzocht hun verschillende aangiften en hun intracommunautaire opgave "bij de door de Minister van Financiën aangewezen dienst" in te dienen. De vorige bewoordingen "bij het controlekantoor van de belasting over de toegevoegde waarde waaronder hij ressorteert" lieten deze wijze van indiening niet toe. Derhalve moest de wetgeving worden gewijzigd.

OK) vermeldt, wordt de aangifte geacht niet te zijn ingediend. Indien het bericht meerdere aangiften bevat – hiervoor stelden we dat het mogelijk is maximaal 999 aangiften per zending in te dienen – geldt de status voor alle aangiften die met het bericht werden verstuurd. Indien er problemen zijn op het niveau van de indiener, de lay-out van het bericht of wanneer er inhoudelijke fouten in het bericht zitten, dan zal de verzender op basis van codes weten om welke reden de aangifte niet werd aanvaard en kan hij desgevallend een nieuw (correct) bericht opsturen.

Zoals u zich wel kon indenken, biedt deze wijze van verzending de mogelijkheid aangiften in BEF of in EUR in te dienen. Maar de gekozen munteenheid, die moet vermeld worden op de elektronische enveloppe, geldt voor de hele verzending. Met andere woorden, als een aangifte in BEF in een EUR-enveloppe wordt verzonden, dan wordt de volledige zending verworpen. De gebruikte bedragen bevatten geen teken, maar zijn steeds positief. De bedragen in euro zijn uitgedrukt in eurocent, en worden in het bericht weergegeven zonder decimale notering.

Zoals we hiervoor stelden, heeft het nieuwe systeem de voordelen van het elektronische berichtenverkeer (zekere data en uren, de mogelijkheid documenten te verzenden buiten de kantooruren naar een enkel adres, geen druk- en verzendingskosten meer eigen aan papieren dragers), maar ook specifieke eisen. Zodra de belastingplichtigen die wensen gebruik te maken van de mogelijkheid, kunnen beschikken over een elektronische handtekening, is de eerste eis dat ze voorafgaandelijk een protocol afsluiten met de Administratie. Door de ondertekening van dit protocol verbinden de partijen zich ertoe het feit van de indiening en de identificatie, de integriteit, de authenticiteit en de niet-ontkenning (non repudiation) van de gegevens van de ingediende aangiften te erkennen. De Administratie zal voor elk ontvangen bericht namelijk nagaan of er een formeel contract bestaat. Bij de controle van het mandaat worden de gegevens en het X400-adres van de lastgever alsook de gegevens van het gemandateerd kantoor geverifieerd. Wat we wel betreuren is dat het bij de redactie van dit artikel (18/11/2001) nog niet mogelijk is de kwartaalopgave van de intracommunautaire leveringen en de jaarlijkse klantenlijsting via dit systeem te verzenden.

Geïnteresseerd? Richt een e-mail tot het volgende adres info.edivat@minfin.fed.be en vermeld als onderwerp "KANDIDAAT EDIVAT". De Administratie zal spoedig contact opnemen en u uw X 400-adres mededelen. Dan

¹¹ Coperfin omvat 16 Business Process Reengineering programma's (BPR's) met de bedoeling de taken en de besluitvorming te hertekenen. De doelstelling is dubbel: 1) een meer professionele omgeving creëren waar de ambtenaren gebruik kunnen maken van adequate middelen en werkmethodes. De Minister van Financiën, Didier Reynders, preciseerde dienaangaande dat het project rekening houdt met de behoeften van de Administratie aan IT-middelen, gekwalificeerd personeel, enz. 2) De belastingplichtigen een betere dienstverlening bieden, ontdaan van alle administratieve sleur.

kunt u uw eerste aangiften verzenden op basis waarvan de Administratie de nodige testen kan uitvoeren om na te gaan of het formaat van het bericht met de vereiste technische eisen overeenstemt en of het bericht inhoudelijk geen fouten bevat. Tijdens de testfase moeten de aangiften ook nog op papier worden ingediend. Derwijze kan de elektronische versie (mailbox) worden vergeleken met de op het betrokken BTW-kantoor verwerkte papieren aangifte. Zo lang de testfase duurt, kunt u ook contact opnemen met een verantwoordelijke, wat niet betekent dat de Administratie een help desk organiseert die ter beschikking staat van elke kandidaat in de testfase. Als u er in de testfase niet in slaagt geldige BTW-aangiften te verzenden, zal de testfase als niet geslaagd worden beschouwd en krijgt u geen toegang tot de operationele fase.

Omdat EDIVAT toelaat honderden aangiften met een enkel e-mailbericht te verzenden en het als gratis optie in de meeste boekhoudprogramma's kan geïntegreerd worden, beantwoordt het systeem aan een specifieke behoefte van accountantskantoren van een zekere omvang. Daardoor is het geen echte concurrent voor de andere pilootprojecten die de Administratie op korte termijn wenst te ontwikkelen, zoals de mogelijkheid die ze vanaf februari 2002 biedt waarbij individuele belastingplichtigen hun aangiften via het internet kunnen indienen. Ook al gaan ze uit van dezelfde logica, de gebruikte technologie is verschillend alsook de behoeften waaraan tegemoet gekomen wordt. De projecten op het stuk van de elektronische aangifte die we hierna voorstellen, vereisen alle, zonder uitzondering, gebruikmaking van de elektronische handtekening.

DE PROJECTEN

Drie aanvullende actiepijlers

1. **Verhogen van de rechtszekerheid door het verbeteren van de consistentie en implementeerbaarheid van de reglementering.**
2. **De beheersmodaliteiten van de belasting herschikken door de fiscale administraties klantgericht te hervormen, door hun achterstand op informaticagebied weg te werken en door de mentaliteit van de ambtenaren van Financiën te wijzigen.**
3. **De papierberg verminderen in nauwe samenwerking met de betrokken beroepsorganisaties.**

Na ons overzicht van de concrete realisaties op het terrein, ruimen we plaats in voor de projecten die voorliggen. Het is geen geheim dat zowel Didier Reynders als Alain Zenner bijzonder veel belang hechten aan de totstandkoming van een efficiënte Administratie met een nieuwe ondernemingscultuur. Het plan voor een grondige herziening van het concept van de opdracht en de waarden van de fiscus en een hertekening van de werkmethoden op het terrein, in één woord Coperfin ¹¹

Het principe van de nieuwe fiscale cultuur ¹²: *de opdracht van de fiscus is niet om kost wat kost te taxeren, maar bestaat erin de juiste belasting te heffen*

1. Controles moeten tegelijkertijd doeltreffender maar tevens minder belastend en billijker voor de belastingplichtigen zijn.
2. Prioriteit verlenen aan de strijd tegen de grote fiscale fraude, ook al is dat moeilijker dan de belastingplichtigen lastig te vallen met pietluttigheden.
3. Breken met de praktijk van de fiscus om de fiscale wet altijd zo strikt mogelijk toe te passen, ongeacht de geest van de wet.
4. Opzij zetten door de taxatieambtenaren van hun vooroordelen en vooringenomenheden.
5. Teruggrijpen naar de principes door komaf te maken met de ingesteldheid van de ambtenaren dat er in geval van twijfel toch moet getaxeerd worden.
6. De wet redelijk toepassen en uniform over het hele land.

(<http://minfin.fgov.be/portail1/nl/copernicus/cdbcopernicusnl.html>), zal geen sinecure zijn. Maar de projecten ¹³ zijn er, en zeker de politieke wil en het doorzettingsvermogen om ze tot een goed einde te brengen.

Hoewel het nog veel te vroeg is om een eerste balans op te maken, weerhoudt niets ons ervan om de toestand op te meten, kwestie van een oordeel te hebben over de vooruitgang die geboekt werd en de plannen die nog moeten worden uitgewerkt. En er zijn er genoeg. Losweg citeren we de vereenvoudiging van de fiscale procedure en de optimalisatie van de rechtszekerheid. Dat laatste oogmerk werd bijvoorbeeld geconcretiseerd door de re-

cent ingevoerde verplichting om voortaan alle belastingverhogingen te motiveren. Ook de geregelde verspreiding van informatiebrochures over de rechten en plichten van de belastingplichtigen, onder meer bij fiscale controles, is een van de vernieuwingen. Bij de op stapel staande projecten kunnen we ook rekenen: de afschaffing van de fiscale zegels, de vermindering van het aantal registers in de automobielsector, de terbeschikkingstelling van een fiscale gegevensbank die alle belastingplichtigen op de internetsite van het Ministerie van Financiën gratis kunnen raadplegen, de mogelijkheid fiscale, sociale en boekhoudkundige documenten te downloaden. In samenspraak met de beroepsorganisaties voorziet het actieplan in de betrokken sectoren eveneens in de harmonisering van de facturering, de opheffing van de certificering bij openbare aanbestedingen, de afschaffing van de factureringsver-

plichting voor vrijgestelde handelingen, de leesbaarheid van de fiscale formulieren ¹⁴, enz. En last but not least, zullen ook de relaties van sommige professionele correspondenten met het ministerie, zoals de notarissen die de fiscus vóór de verkoop van een onroerend goed moeten inlichten, of de deurwaarders bij beslag, via elektronische kanalen kunnen verlopen.

De administratieve vereenvoudiging, die weliswaar nog een paar nieuwe wendingen zal krijgen, en de elektronische aangiften, die vandaag in het middelpunt van onze belangstelling staan, verdienen uiteraard van nabij te worden opgevolgd. Op gevaar af in herhaling te vallen, kunnen we alleen maar vaststellen dat het internet, gekoppeld aan de door een geaccrediteerde autoriteit gecertificeerde geavanceerde elektronische handtekening, het platform zal zijn waarop de Administratie het merendeel van haar nieuwe communicatiemogelijkheden zal lanceren. Ook al is het systeem nog facultatief, toch kunnen we de mogelijkheid dat bepaalde aangiften (BTW, vennootschapsbelasting) op langere termijn nog alleen elektronisch kunnen worden ingediend, zo maar niet van de tafel vegen. Bij onze Franse bureaus zijn ondernemingen met een jaaromzet van meer dan 100 miljoen frank nu al bij wet verplicht hun BTW on line aan te geven en te voldoen, terwijl ondernemingen met een lagere jaaromzet het systeem uiteraard mogen toepassen, maar er niet toe verplicht zijn.

a) Elektronische aangiften via het internet

Ook al zijn we nog niet zo ver, momenteel worden er in de werkgroep e-government, waarin het Instituut een actieve rol speelt, vier projecten uitgewerkt.

BTW-aangiften – begin februari 2002

Het doel van dit project is om alle BTW-aangevers een middel te verschaffen om hun BTW-aangiften via het internet in te dienen. Voor de verzending van individuele

¹² Uittreksels uit de toespraak van Alain Zenner op het colloquium van het BIBF van 30 oktober 2001.

¹³ Op 8 oktober 2001 keurde een stuurgroep de planning van de verschillende werkgroepen (particulieren, kleine en middelgrote ondernemingen, grote ondernemingen en strijd tegen de fiscale fraude) goed. Voorstellen, die in principe in 2002 ten uitvoer zouden moeten worden gebracht, liggen momenteel ter bespreking voor rond vijf strategische pijlers: pro-actief optreden van de Administratie, transparantie en gelijkheid, toegankelijkheid van de Administratie en de informatie, snelle dienstverlening, vereenvoudiging van de interactie met de Administratie en toespitsing op de diensten die een toegevoegde waarde bieden. Het plan zal de Schatkist ongeveer 400 miljoen BEF kosten. De uitwerking ervan zal over een tiental maanden worden gespreid maar de effecten ervan ten aanzien van de burgers zullen zich later laten gevoelen.

¹⁴ De verbetering van de leesbaarheid van de fiscale formulieren vereist inzonderheid de beperking van de inhoud ervan tot de gegevens die werkelijk onontbeerlijk zijn voor de administratieve controle en, ondanks de moeilijkheid van de technische taal, de aanpassing ervan in de mate van het mogelijke in functie van de gebruikers. Binnen de administraties werden multidisciplinaire werkgroepen opgericht om de fiscale formulieren te vereenvoudigen en de leesbaarheid ervan te verbeteren. De bedoeling is de inspanning a priori toe te spitsen op de formulieren die de meerderheid aanbelangen, met name het aanslagbiljet, waarvoor op 1 oktober 2001 een grondige wijziging van de opmaak werd voorgesteld en de drie belangrijkste berichten van de Administratie (bericht aan de werkgevers, bericht inzake de voorafbetalingen en bericht aan de schuldenaars van commissielonen, erelonen, enz.), waarvan de opmaak op het internet gebruiksvriendelijker zal worden gemaakt.

aangiften via het internet is een elektronische handtekening en een certificaat van klasse 3 vereist, waarvan de jaarlijkse kostprijs momenteel 2.400 BEF bedraagt. Dit systeem zou gebruik maken van een intelligent formulier dat logische fouten detecteert.

De procedure zou als volgt verlopen : 1) de pc van de gebruiker logt in op de site van het Ministerie van Financiën; 2) het icoontje van de nieuwe BTW-aangifte verschijnt; 3) verificatie van het certificaat; 4) manuele ingave¹⁵ van de gegevens op de aangifte op het scherm; 5) logische controle on line; 6) als de controles OK zijn, kan de aangifte worden verzonden en ontvangt de belastingplichtige een ontvangstmelding; 7) de verificatie van het certificaat gebeurt enkel bij het begin van elke sessie, zodat het mogelijk is bijvoorbeeld 10 aangiften na elkaar te verzenden zonder bij elke verzending de volledige procedure te moeten doorlopen.

Aangiften in de personenbelasting – aanslagjaar 2002

Vanaf aanslagjaar 2002 zal de burger op de internetsite van het ministerie een intelligent elektronisch formulier kunnen downloaden. Dat formulier zal men kunnen invullen, afdrukken, handgeschreven ondertekenen en als bijlage bij de officiële papieren aangifte met De Post verzenden of op het bevoegd belastingkantoor deponeren. De wijzigingen die daartoe aan de wettelijke procedures moeten worden aangebracht, worden nog onderzocht. Er zal een rechtstreekse internetverbinding met het programma voor de berekening van de personenbelasting ter beschikking worden gesteld.

Op langere termijn zou dit formulier kunnen gekoppeld worden aan een vooringevuld aangifteformulier. Dat vooringevuld formulier, bedoeld voor de loontrekkers en de gepensioneerden, zal steunen op het geheel van de gegevens die in het bezit zijn van de Administratie, zoals bijvoorbeeld de gegevens medegedeeld door de werkgevers.

Aangiften in de vennootschapsbelasting – aanslagjaar 2002

Dit project beoogt de ondernemingen een middel te bieden om hun aangifte in de vennootschapsbelasting via het internet in te dienen.

Vanaf aanslagjaar 2002 zullen de aangifte en de verschillende administratieve bijlagen beschikbaar zijn als intelligente elektronische formulieren die de onderneming op de internetsite van het ministerie kan downloaden. Deze formulieren zal men kunnen invullen, afdrukken, handgeschreven ondertekenen en met De Post verzenden of op het betrokken belastingkantoor deponeren.

¹⁵ In de huidige stand van het project kan de aangifte nog niet rechtstreeks vanuit het boekhoudprogramma worden verzonden, maar tegen 2003 zou een technische oplossing daarvoor worden uitgetekend.

De wijzigingen die daartoe aan de wettelijke procedures moeten worden aangebracht, worden nog onderzocht.

Aangifte in de bedrijfsvoorheffing - eerste kwartaal 2002

Vanaf het tweede kwartaal 2002 zal de werkgever op de internetsite van het ministerie een intelligent elektronisch aangifteformulier kunnen downloaden en invullen. In het begin zal de werkgever dat formulier moeten afdrukken, handgeschreven ondertekenen en met De Post naar de Administratie terugsturen of op het betrokken belastingkantoor deponeren. Net zoals voor de BTW-aangiften zal de eigenlijke elektronische aangifte in de bedrijfsvoorheffing volgens twee verschillende modaliteiten worden uitgewerkt. Ten eerste zullen de aangiften die momenteel in het kader van het BETAX-project door middel van een diskette worden ingediend, in hun huidige formaat elektronisch kunnen worden ingediend. Ten tweede zullen de gegevens geput uit het bovenvernoemde intelligente formulier elektronisch kunnen worden verzonden, waarbij gebruik moet worden gemaakt van een gekwalificeerde elektronische handtekening. Deze plannen zouden in de loop van 2002 tot stand moeten komen.

Sinds begin september brainstormt een werkgroep bestaande uit vertegenwoordigers van de sociale secretariaten, door de werkgevers gemandateerde personen en ambtenaren van de fiscale administraties over deze kwestie.

b) Elektronische formulieren – eerste en tweede helft van 2002

Zowat 500 papieren formulieren zullen geleidelijk aan in elektronische vorm ter beschikking van de burgers en de ondernemingen worden gesteld. In de tweede fase, voorzien voor de tweede helft van 2002, zullen nog eens om en bij de 250 formulieren het voorwerp van het project uitmaken. Prioriteit zal worden verleend aan de formulieren van de verschillende belastingaangiften.

In de eerste fase kunnen deze formulieren weliswaar op het scherm worden ingevuld, maar moeten ze nadien worden afgedrukt vooraleer ze met De Post aan de Administratie kunnen worden teruggezonden. Wel is het, alleszins voor bepaalde formulieren, de bedoeling ze later on line in te vullen en elektronisch te verzenden.

c) Fiscale databank op de internetsite van Financiën eerste en tweede helft van 2002

De bedoeling is via het internet een fiscale databank ter beschikking van het publiek te stellen, die de fiscale wetgeving en de uitvoeringsbesluiten, de recente rechtspraak ongeacht de strekking ervan, de parlementaire vragen, de administratieve commentaar, de internationale overeenkomsten en andere stukken met informatieve waarde bevat. Het "Fiscaal Memento" dat reeds beschikbaar is op de site, zal behouden blijven. Een eerste versie van deze

DE ACCOUNTANT, DE BELASTINGCONSULENT, HET BEROEPSGEHEIM EN DE ICT

In de context van dit artikel over de nieuwe informatie- en communicatietechnologie en de accountants en belastingconsulenten, leek het ons aangewezen het beroepsgeheim aan een nader onderzoek te onderwerpen, vooral nu er op 8 en 9 november in Namen een colloquium aan dit onderwerp werd gewijd.

Hoewel de beroepen van accountant en belastingconsulent niet werden aangesneden, werden levendige beschouwingen op hoog wetenschappelijk en intellectueel niveau aan dit onderwerp gewijd, voornamelijk binnen de sfeer van de beroepen die traditioneel het meest met het beroepsgeheim in aanraking komen (artsen, advocaten, enz.).

De materie van het beroepsgeheim en de bestraffing van de onthulling ervan stoelt op artikel 458 van het Strafwetboek, dat de personen die uit hoofde van hun staat of beroep kennis dragen van geheimen die hun zijn toevertrouwd, en deze bekendmaken buiten de bij de wet bepaalde gevallen, bestraft met gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en met geldboete van honderd frank tot vijfhonderd frank (hetzij met de huidige opdecimen van maximum honderdduizend BEF).

Vergeleken met andere misdrijven tegen de persoon of zijn goede naam, lijken de correctionele straffen vrij gering. Maar de sanctionering van de schending van het beroepsgeheim wordt blijkbaar wel toegepast in andere domeinen van de bestraffing.

Schendingen van het beroepsgeheim worden doorgaans immers gesanctioneerd binnen deontologische orden of tuchtrechtelijke instanties. Inbreuken op de vertrouwelijkheid en schendingen van het beroepsgeheim kunnen ook worden gesanctioneerd door burgerlijke veroordelingen tot schadevergoeding. Bovendien kunnen strafvervolgingen nietig worden verklaard, wanneer deze vervolgingen ingesteld werden op grond van feiten die aan het licht werden gebracht met schending van het beroepsgeheim.

We kunnen hier niet ingaan op de grondslagen van het beginsel van het beroepsgeheim (vertrouwen verzekeren, de belangen van de maatschappij en de burgers beschermen, enz.), maar we willen er wel op wijzen dat artikel 58 van de wet van 22 april 1999 betreffende de boekhoudkundige en fiscale beroepen (waarbij het Instituut van de Accountants en de Belastingconsulenten werd opgericht) ondubbelzinnig bepaalt dat artikel 458 van het Strafwetboek van toepassing is op externe accountants en externe belastingconsulenten.

Het doel van dit artikel is niet een overzicht te geven van een stof waar een colloquium van twee dagen te kort voor was. Maar vooraleer de mogelijke of waarschijnlijke evolutie van het beroepsgeheim onder invloed van de informatie- en communicatietechnologie (ICT) te onderzoeken, moesten een paar principes in herinnering worden gebracht.

Verder in de tekst zullen we een samenvatting geven van de toespraak van de Decaan van de Rechtsfaculteit van Namen, professor Yves Pouillet, met als onderwerp: *“Het beroepsgeheim en de ontwikkeling van nieuwe technologieën”*

Als uitgangspunt van deze toespraak, werden twee vragen gesteld:

- Is het beroepsgeheim een instituut uit een ander tijdperk?
- Is het beroepsgeheim bestand tegen de ICT-wetgevingen?

Als antwoord hierop poneerde professor Pouillet 4 congruente stellingen:

1° Het recht van de nieuwe informaticatechnologie (bijvoorbeeld de wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer, de zogenaamde privacywet) doet ten name van de drager van het geheim een verplichting tot beveiliging ontstaan (artikel 16 van de wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer voorziet in de aanstelling van een veiligheidsadviseur).

2° Met betrekking tot de netwerken die de wet soms zelfs invoert, kan het gedeelde geheim “uitwaaieren” (bijvoorbeeld een geïnformatiseerd medisch dossier, de administratieve informatiestroom, enz.). Deze uitwaaiering doet op haar beurt de noodzaak van de vertrouwelijkheid van een bepaald aantal gegevens ontstaan.

3° De wet tot bescherming van de private levenssfeer zou kunnen opgevat worden als een substitutie voor de regel van het beroepsgeheim, aangezien deze nieuwe teksten een aantasting van de private levenssfeer strenger bestraffen dan een schending van het beroepsgeheim. Maar terwijl de privacywet de burger het recht geeft zijn gegevens te controleren en te corrigeren, beoogt het beroepsgeheim niet de bescherming van een persoon maar van een relatie zoals deze tussen een persoon en zijn vertrouwenspersoon (geneesheer, advocaat, accountant, enz.).

4° De evolutie van de politionele onderzoeksmethoden en het Wetboek van Stafvordering laten, behalve inbeslagname van documenten en harde schijven, on-lineopsporingen op de servers waartoe de eventueel in verdenking gestelde personen toegang hebben toe. Hoe staat het met het beroepsgeheim en het zwijgrecht van de dragers van dat geheim?

In zijn conclusies herinnert professor Pouillet aan enige beginselen die de tot het beroepsgeheim gehouden beroepen moeten verdedigen en toepassen:

- De verplichting van de dragers van het beroepsgeheim om beveiligingstechnieken te gebruiken en in het bijzonder de plicht hun tuchtinstanties te informeren en bewust te maken.
- De verplichting van de overheid het evenwicht in stand te houden tussen de vertrouwelijkheid van de gegevens en de vrije uitoefening van het beroep enerzijds en het openbaar belang anderzijds.
- Een synergie tussen de bescherming van de private levenssfeer en het beroepsgeheim, en geen verzwakking van het beroepsgeheim door de erkenning van de private levenssfeer.
- De absolute handhaving van het zwijgrecht ten name van de dragers van het beroepsgeheim.

Tijdens de hele duur van het colloquium werd, wegens het heersende klimaat na de aanslagen van 11 september, en in een tijd dat iedere drager van het beroepsgeheim als het ware verdacht geworden is, de noodzaak ervaren om de leidende principes van het beroepsgeheim bij herhaling te herbevestigen. Immers, het beroepsgeheim maakt deel uit van de beginselen waarop onze democratieën steunen, met name door eenieder toe te laten vrijelijk en zonder vrees met zijn uitverkoren raadsliden te overleggen, zij het een geneesheer, een advocaat, een priester, een accountant, een belastingconsulent of enig andere uitoefenaar van een beroep dat bijdraagt tot het evenwicht van de interpersoonlijke betrekkingen in onze samenleving.

P. Wacquier
Adviseur Juridische Dienst
p.wacquier@iec-iab.be

fiscale databank die over een krachtige zoekrobot beschikt, zal eind januari beschikbaar zijn. In deze eerste versie is de rechtspraak nog niet opgenomen, maar vanaf het tweede kwartaal 2002 zou de volledige versie moeten beschikbaar zijn. Rond hetzelfde tijdstip zal eveneens een cd-romversie van de fiscale gegevensbank ter beschikking van het personeel van het Ministerie van Financiën worden gesteld.

d) Departementale mailing – begin 2002

De bedoeling is dat alle ambtenaren en diensten van het Ministerie van Financiën over een e-mailadres kunnen beschikken waarmee ze zowel onderling als met de belastingplichtigen kunnen communiceren. Tegen begin 2002 zou de realisatie van het "Vijfjarenplan Informatica 2001-2005" moeten worden ingevuld door de aanschaffing van meer dan 12.000 pc's en 10.000 printers. De netwerkinfrastructuur zou in april 2002 moeten beschikbaar zijn en de installatie van de individuele werkposten zal over het jaar 2002 worden gespreid. Volgens de vooruitzichten zouden de meeste e-mailadressen vanaf juni 2002 moeten operationeel zijn.

voor kort kon u er mee telefoneren en desnoods een sms-berichtje verturen. Maar als u een recent toestel bezit, hebt u meteen ook een "organizer" aan boord (die u doorgaans rechtstreeks op uw pc kunt aansluiten via de infraroodpoort of de bluetoothfunctie), en dankzij de wap-functie eveneens een geducht instrument om via het internet faxberichten of gegevens uit te wisselen, of zelfs over het net te surfen. En dat is nog maar een begin. Met de nieuwste generatie gsm's die over GPRS-technologie beschikken – wedden dat er straks heel wat onder de kerstboom liggen – kunt u zonder kwaliteitsverlies muziek beluisteren. Ze ontvangen drie maal sneller e-mails¹⁸ maar vooral, en niet in het minst omdat het tarief gebaseerd is op de hoeveelheid verstuurd en ontvangen data in plaats van op de tijdsduur, kunt u er de tijd mee nemen om rustig webpagina's en andere wap-sites te bezoeken.

SCOOP ! Enkele concrete experimenten werden evenwel al uitgevoerd met een verbluffend resultaat. Gewapend met een PC die uitgerust is met een wireless card, kan men namelijk, dankzij de WI-FI technologie, naar believen op het internet surfen binnen een straal van 50 tot 100 meters van een antenne die radiosignalen uitzendt en die gelijk als ontvanger fungeert.

LATEN WE KLARE TAAL SPREKEN...

Na afloop van onze eerste reis door de wereld van de nieuwe informatie- en communicatietechnologie zijn drie conclusies onafwendbaar¹⁶. De eerste is een ondubbelzinnig antwoord. De tweede heeft iets van een aanbeveling en de derde is een balans. De opzet is een schematisch overzicht van de acties van het Instituut ter zake en de stand van zaken van de denkpijpen en lopende projecten.

1. Vooreerst de vraag en het antwoord. Is de intrede van de ICT een revolutie zoals de opkomst van de stoommachine, de verbrandingsmotor en de elektriciteit? De UNCTAD is er in haar Report 2001 over de e-commerce en de ontwikkeling¹⁷ in elk geval rotsvast van overtuigd en voorspelt zonder enige terughoudendheid: *"De spectaculaire prijsdaling van het rekenvermogen en de ontwikkeling van de interconnectiviteit hebben (of zullen) radicale gevolgen (hebben) op activiteiten zoals financiële diensten, onderricht, ..., advies, ... en boekhouden"*. Deze vaststelling is het niet alleen waard dat we er even bij stil staan, er zijn zelfs redenen te over om ze bij te vallen.

Ook al is de universele en permanente verbinding via radiogolven, het paradijs van de communicatie, nog toekomstmuziek (SCOOP!), de nodige apparatuur is wel degelijk beschikbaar. De recente evolutie laat er geen twijfel over bestaan. Neem bijvoorbeeld uw gsm. Tot

De prijs-kwaliteitverhouding is tevens de hoeksteen waar de andere "revolutie" op steunt: de computer. De prijzen van de portables (in mindere mate, maar de tendens keert), de towers of de huiskamermodellen, van bijna alle soorten pc's trouwens, bevonden zich in een neerwaartse spiraal, terwijl hun prestaties explosief stijgen. Vergeleken met vorig jaar zijn de prijzen gelijk maar de processors dubbel zo snel, het interne geheugen verdubbeld of zelfs verviervoudigd, en de capaciteit van de harde schijf idem dito. De moderne pc's, met steeds meer vermogen onder de kap, zijn bedrijfszekere en snelle machines geworden die een bevredigend antwoord bieden op tal van behoeften en vragen. Vaak uitgerust met een dvd-lezer of een cd-brander manifesteren ze zich als uitstekende hifiketens die in staat zijn in digitale dolby ontelbare vooraf gedownloade songs te spelen en als niet te evenaren editeermachines voor digitale beelden. Maar door hun modem en hun internetverbinding, die momenteel weer in de lift zit dankzij de recente tariefdalingen, verbinden ze u vooral met de wereld. Steeds sneller en toch steeds goedkoper. Op dat gebied is België een koploper. Als u cijfers nodig hebt om overtuigd te raken, de volgende komen uit een recente "inside consulting" studie gepubliceerd in "L'Echo" van 28 november: *"Één Belg op drie is een regelmatig gebruiker (ten minste één keer per maand) van het breedbandnetwerk en 9% van de volwassen bevolking (750.000 gebruikers) beschikt reeds over dit type verbinding (ADSL of kabel). Dat is hetzelfde percentage als in de Verenigde Staten en 3% meer dan het Europese gemiddelde"*. Dat een pc ook een uitstekend stuk gereedschap is, is een realiteit die dagelijks tastbaarder wordt: informatie opzoeken, voortaan meesterlijk gedirigeerd door de nieuwe zoekrobots, archivering van gegevens, elektronisch berichtenverkeer, zijn een paar troeven die dat alleen maar kunnen bevestigen.

¹⁶ In de elektronische versie van dit artikel, die beschikbaar is op onze internetsite <http://www.accountancy.be> worden een aantal artikels en werken voorgesteld die u rechtstreeks kunt downloaden.

¹⁷ Zie noot nr. 3

¹⁸ Men denkt dat de 14 miljard e-mails die dagelijks worden uitgewisseld binnen vier jaar gaan verdubbelen.

Maar, vraagt u zich misschien af, hoe belangrijk de nieuwe technieken ook zijn, wat bewijst dat ze ook zo nodig veranderingen zullen teweeg brengen? Technologie met dienstverlening verwarren is fout. Een grotere fout is het echter de impact ervan te onderschatten. Na een eerste bespiegeling concentreren de voorzienbare veranderingen zich rond drie pijlers: de relaties kantoorcliënteel, de contacten kantoor-overheid en de samenwerking tussen confraters en de communicatie binnen de kantoren. Met de doorbraak van een nieuwe werk- en uitwisselingsruimte in het vooruitzicht. We bespreken ze één voor één.

- a) Als producten en diensten op het internet worden aangeboden, volgt daaruit dat het aanbod zonder enige territoriale begrenzing en zonder enige beperking met betrekking tot de potentiële cliënteel moet open staan. Hoewel de exponentiële groei van het internet nieuwe mogelijkheden op de e-businessmarkt biedt, is men het er vaak over eens dat deze niet altijd even makkelijk aan te grijpen zijn. Niettegenstaande de Europese Commissie deze mogelijkheden duidelijk inventariseerde en de koers ervan uitzette¹⁹, krijgen de vragen die deze ontwikkeling oproept niet altijd een bevredigend antwoord. Kwesties die de ondernemers uit de e-sector geregeld opwerpen, zijn onder meer: de belastingmodaliteiten (kwalificatie van het inkomen, plaats van de dienst, enz.), de betalingsmodaliteiten en de contractuele regels, zowel op het stuk van de geldigheid van het contract zelve (waar en wanneer is het contract gesloten, welke rechtsmacht kan geldig kennis nemen van een geschil en welke wet is van toepassing?) als op het stuk van het bewijs (wat is de waarde toegekend aan een elektronische handtekening?).

Uiteraard is de keuze van de oplossing inzake elektronische handel in de eerste plaats afhankelijk van de juiste aard van het project. Hoewel de projecten ontwikkeld door grote ondernemingen, die bijvoorbeeld actief zijn in de distributiesector, voor wat kosten en

investeringen betreft, een indrukwekkende omvang aannemen, kunnen de kmo's, die steeds harder gepusht worden zich op de e-business te storten²⁰, overwegen zich met meer betaalbare dienstverleningen te vergenoegen. Het is in het beginstadium op dat niveau en in dergelijke situaties dat zich nu al de eerste opportuniteiten voordoen. Maar dat is niet alles. Logistieke steun, onder meer onder de vorm van certificatie van websites of elektronische documenten (facturering, boekhouding, enz.) kunnen ook worden overwogen. Ook al vinden sommigen deze idee te hoog gegrepen, deze nieuwe dienstopportuniteit is niet te veronachtzamen: in Engeland maken de "Chartered Accountants" 30% van de professionals uit die de ondernemingen oprichten, hun paramaters bepalen, opleiden en helpen zich te organiseren rond hun informatica-apparatuur.

Een andere zware misvatting is ervan uitgaan dat de nieuwe technologieën slechts veranderingen in petto hebben voor de ondernemingen die actief zijn op de e-businessmarkt. We verwedden er onze reputatie op dat de nieuwe technologiewind over alle ondernemingen zal waaien en dat het merendeel de weerslag ervan zal ondervinden op het gebied van hun organisatie en cultuur. Gestuwd door een betere en snellere informatiestroom zullen de actieradius en de prioriteiten van de relaties met de leveranciers, partners en klanten²¹, de informatiepolitiek, de marketing en zelfs het personeelsbeleid aanmerkelijke veranderingen ondergaan. Op een markt waar de kmo's steeds nauwere interconnecties aangaan, zullen de werkmiddelen en –methoden resoluut richting on line evolueren. Steeds nauwkeuriger observatie zal een voorinschatting van de te volgen koers mogelijk maken en, in ruime samenspraak met de bedrijfsleiders, snelle en pro-actieve antwoorden op de gerezen kwesties verzekeren. Real-time-informatie²² is nu al mogelijk, ongeacht waar u zich bevindt, en dat zowel overdag als 's nachts dan wel in het weekend. Maar de veranderingen sluipen soms binnen waar u ze het minst verwacht. Net zoals dat andere monument dat onze identiteitskaart is, waarvan de nieuwe elektronische versie vanaf medio 2002 aan zowat 330.000 burgers van elf pilotgemeenten zal worden uitgereikt, zal ons naamkaartje op middellange termijn worden vervangen door een virtueel multimediamodel. Dat naamkaartje is een duurzaam middel om cyberrelaties met de cliënteel aan te knopen maar is eveneens een natuurlijke verlenging van het portaal van het kantoor. Het kan een enig nummer vermelden dat de verschillende diensten die gebruik maken van het internet vertalen in evenveel informatie, die uiteraard met de meeste zorg moet worden geformuleerd.

- b) Van de politiek van de elektronische communicatie, waarvan de Regering haar stokpaardje heeft gemaakt, wil ze ook meteen de vruchten plukken: minder materieel werk en meer gebruiksvriendelijke en interactieve communicatie, onder meer genereerd door de

¹⁹ Europese richtlijn nr. 2000/31/EG van het Europees Parlement en de Raad van 8 juni 2000 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij, met name de elektronische handel, in de interne markt. http://www.minjust.nl/a_beleid/elhandel/intreg/elhandel.htm.

²⁰ Zie bijvoorbeeld de onlangs door de Europese Commissie in samenwerking met de "Euro Info Centres" ontwikkelde site <http://europa.eu.int/yourvoice>

²¹ De combinatie pc-portable, die het mogelijk maakt permanent contact te houden met de commerciële krachten, kan ook aan de stemherkennings-technologie worden gekoppeld.

²² Sinds 19 november 2001 kunnen de in 2001 en de drie voorgaande jaren neergelegde jaarrekeningen op de internetsite van de BNB on line worden geraadpleegd. De jaarrekeningen van de ondernemingen zijn dus veel sneller beschikbaar geworden. Twee soorten raadpleging zijn mogelijk: a) een jaarlijks forfaitair bedrag van 500 EUR geeft recht op vrije raadpleging; b) een jaarlijks basisbedrag van 100 EUR en een maandelijkse facturering van 2 EUR per raadpleging (Bron: Nationale Bank van België).

nakende terbeschikkingstelling van alle ambtenaren van Financiën van een e-mailadres, de terbeschikkingstelling van intelligente formulieren, van een fiscale databank, enz. De verzending binnen twee jaar van elektronische aangiften in de personenbelasting, zal echter een fundamentele omkering van de traditionele rollen teweegbrengen : *Vandaag is het de fiscus die de aangifte controleert en de belastingplichtige die ze invult. Maar morgen zal de fiscus de aangifte invullen en zal het de belastingplichtige zijn die de aangifte controleert in ten minste 80% van de gevallen, de gevallen waarin de fiscus de inkomsten van de belastingplichtigen kent, zoals Alain Zenner graag onderstreepte.* Hoewel de idee van de administratieve vereenvoudiging en het enig internetloket dat zich aan de horizon aftekent, het meest aanlokkelijke is – alle administraties zijn erop aanwezig zodat de burgers een bepaalde inlichting of een bepaald stuk slechts één enkele keer zullen moeten afleveren -, staat nu al vast dat de nieuwe technologie ook zijn specifieke eisen en zijn controversiële punten en zelfs zijn criticasters heeft. Aangezien de totstandbrenging van teleprocedures een zekere identificatie van de gebruiker vereist en een verificatie van de authenticiteit van de documenten, vragen sommigen zich af wat er gaat worden van de derwijze verzonden persoonlijke gegevens... Er is ook nog weinig informatie beschikbaar over de wijze waarop potentiële conflicten zullen worden geregeld tussen, bijvoorbeeld, een elektronisch ingediende aangifte en een nadien verzonden papieren correctie. En crucialer nog, roepen de teleprocedures ongemerkt de vraag op naar het voortbestaan van de boekhoudkundige en fiscale beroepen middenin deze stroom van aangiften van de cliënten.

- c) Beweren dat het net ons verbindt, is inderdaad een gemeenplaats. En dat, op het gebied van de confraternele relaties, het gebruik van netwerken de komende jaren de toon zal voeren al eveneens. Maar meer nog dan een simpele uitnodiging tot samenwerking tussen confraters onderling, zullen de nieuwe technieken ongetwijfeld hun invloed laten gelden op de manier van werken in de kantoren. Om u te overtuigen, sommen we een paar praktische voorbeelden op van deze evolutie : kennis delen – het web is voor alles een buitengewone ruimte voor de uitwisseling van ideeën -, personeel aanwerven via de website of via e-mail, een beter tijdsbeheer dankzij kantoorbeheersoftware, verhoging van de productiviteit en de efficiëntie van de medewerkers dankzij goed opgevat afstandswerk, draadloze LAN-netwerken die de mede-

werkers, via ethernetkaarten, toegang verschaffen tot gegevens en andere faciliteiten van de onderneming waar en wanneer ze dat wensen, enz.

2. Hoewel het echte belang van deze uitdaging voor ons beroep niet mag worden onderschat, moeten ook de context en de eisen ervan worden gerespecteerd. Daar voorkomen beter is dan genezen, volgen hierna twee aanbevelingen die we u met aandrang verzoeken ter harte te nemen. De eerste betreft het juridisch kader, de tweede de technische aspecten :

- a) Eenieder wenst uiteraard een elektronisch document in volle vertrouwen te kunnen ondertekenen. Aangezien elektronische documenten niet meer handgeschreven kunnen worden ondertekend, is de elektronische handtekening onontbeerlijk voor de authenticatie van zowel de handtekening als de inhoud van het document, terwijl andere beveiligingstechnieken (encryptie en verhashing) bijdragen tot de vertrouwelijkheid van de documenten tijdens de verzending over het internet. Parallel daarmee heeft het toenemend gebruik van nieuwe technologieën inzake het elektronisch verzenden, kopiëren en opslaan van documenten, de fiscale administraties gedwongen deze nieuwe technologieën te integreren. Zoals in de meeste Europese landen ²³ berust de in België gebruikte techniek op het gebruik van twee sleutels, de eerste privaat en vertrouwelijk, de tweede publiek die u vrij kunt verspreiden, en op asymmetrische cryptografie gecombineerd met een gekwalificeerd X509V3-certificaat. Tevens werden wetgevende maatregelen genomen om aan met de nieuwe technologieën geregistreerde, bewaarde of weergegeven informatie dezelfde bewijskracht te verlenen als deze die papieren documenten bezitten. In samenspel met de twee wetten betreffende de elektronische handtekening en de certificatie ervan, verbinden elektronisch ondertekende documenten wettelijk hun ondergetekende. Dienaangaande dient wel degelijk een onderscheid te worden gemaakt tussen een beveiligde elektronische handtekening die rechtsgevolgen teweeg brengt, en een gewoon digitaal certificaat ²⁴ dat, in het beste geval, een vermoeden van identiteit oplevert. Ook van belang is dat enkel de geavanceerde elektronische handtekening (met name de elektronische handtekening gerealiseerd op basis van een gekwalificeerd certificaat en aangemaakt door een veilig middel voor het aanmaken van een elektronische handtekening) onweerlegbaar gelijkgesteld wordt met een handgeschreven akte. Wanneer het daarentegen om een gewone elektronische handtekening gaat, kan de rechter, na een tegensprekelijk debat, een derwijze ondertekend stuk als een onderhandse akte dan wel als een gewoon geschrift aanmerken.

Buiten het formeel probleem van het bewijs mogen we ten slotte - op gevaar af een afgezaagd maar toch zo waar wijsje te zingen – niet uit het oog verliezen dat de wereld van de netwerken zo geconstrueerd is

²³ Richtlijn 1999/93/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 1999 betreffende een gemeenschappelijk kader voor elektronische handtekeningen bepaalt dat alle Lidstaten van de Europese Unie in hun nationale wetgeving het principe moeten opnemen dat bepaalde gesofistikeerde technieken van elektronische handtekening beantwoorden aan de wettelijke vereisten betreffende de elektronische gegevens.

²⁴ Door tal van auteurs op het web wordt geponereerd dat het digitaal certificaat slechts een onderdeel is van het geheel dat voor de gebruikers een juridisch aanvaardbaar aanbod uitmaakt.

dat er miljoenen achterpoorten bestaan en ongetwijfeld nog meer manieren om deze uit te buiten. We moeten dus waakzaam blijven : wie permanente verbinding zegt, zegt explosie van de beveiligingsproblemen ²⁵. Om dergelijk risico tegen te gaan, moeten we beginnen met de meest evidente maatregel : de private sleutel absoluut geheim houden.

- b) Om de nieuwe technologieën ten volle te kunnen benutten, moet u over de nodige uitrusting beschikken, met andere woorden een ADSL-modem en een computer van de laatste generatie. Deze vaak gehoorde bewering moet wel enigszins worden genuanceerd. En wel om twee redenen. Hoewel de kabel en de ADSL-lijnen het best bekend zijn en er geregeld promotie wordt voor gemaakt, zijn ze niet de enige oplossing voor een snelle internetverbinding. Ook al laten het gebrek aan comfort en efficiëntie zich enigszins gevoelen, voor een breedbandverbinding hebt u geen supercomputer nodig; een Pentium 2 en 64 mb geheugen volstaan om aangenaam en performant te surfen... Nuttige informatie nu het klimaat niet echt tot zware uitgaven noodt.

3. Rest ons de balans op te maken. De geschiedenis voedt zich met symbolen en deze van het digitaal tijdperk dat voor de deur staat, krijgen zeker hun plaatsje. We gaan immers niet meer op dezelfde wijze werken, zelfs niet meer op dezelfde wijze denken.

Dat we de kans van de dematerialisatie van de informatie aan ons zouden laten voorbijgaan, is niet denkbaar, zeker niet nu we er pal voor staan. Daarom hebben we u in dit artikel, na een korte technische uiteenzetting - zonder u met complexe schema's en toverformules om de oren te slaan -, een eerste overzicht gegeven van bepaalde problemen en de geboden oplossingen, met hun beperkingen en perspectieven. Nu alles in een stroomversnelling komt - de permanente toegang die de breedbandverbindingen weldra bieden, zullen het potentieel vertienvoudigen, maar ook de risico's - moeten de potentiële gebruikers die wij zijn, opteren voor oplossingen die optimale beveiliging verzekeren.

Maar hoe fundamenteel ook, het is niet het enige aspect van de kwestie. Niemand kan nog ontkennen dat de kwestie van de verenigbaarheid van de onderzoeksbevoegdheden van de fiscus met de eerbied voor de per-

²⁵ Het paswoord van een andere gebruiker wijzigen, beveiligde bestanden binnendringen en openen, gegevens wijzigen, is voor een geofend hacker een makkie.

²⁶ Tegelijkertijd met de inwerkingtreding van de wet van 11 december 1998 op de bescherming van de persoonsgegevens, heeft de Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer sinds 1 september 2001 een nieuwe site geopend : <http://privacy.fgov.be>.

Deze site die beschikbaar is in het Frans en het Nederlands, biedt een overzicht van de wettelijke bepalingen die van toepassing zijn op de persoonlijke levenssfeer alsook een zoekrobot om haar adviezen te doorzoeken. Er is ook een modelaangifte beschikbaar.

soonlijke levenssfeer ²⁶, met de ontwikkeling van de ICT een bijzondere wending neemt. En dat de ethiek, een essentiële waarde van ons beroep, bijzondere aandacht verdient. Daarom nemen we actief deel aan de werkzaamheden van twee werkgroepen, met name "Ethique et fiscalité", geleid door Mr. Jean Bastin, en "Fiscalité et vie privée", geleid door professor Pouillet. En in onze hoedanigheid als lid van de FEE (<http://www.fee.be>) nemen we ook deel aan de bijeenkomsten van de werkgroep "Indirect tax working party", die, in het kader van de rondetafelconferentie "VAT, can it survive the 21st century?" die op 24 april 2001 in Brussel werd georganiseerd, een opmerkelijke beschouwing aan de e-business heeft gewijd. We nemen insgelijks actief deel aan de werkzaamheden van het "European Consortium for Web Assistance and Trust", dat beoogt een certificatieprocedure voor elektronische websites in het leven te roepen.

Het spreekt voor zich dat onze betrokkenheid bij deze werkgroepen als geroepen komt om input te geven aan het onvermijdelijk globaal debat over de ins and outs van de zekere weerslag van de nieuwe technologieën op de wijze van uitoefening van ons beroep, alsook op de beroepsomgeving waarin het wordt uitgeoefend.

Nieuwe behoeften doen nieuwe vragen ontstaan... Eén van de mogelijke denkpistes, de idee van de oprichting van een soort immaterieel nationaal netwerk van de cijferberoepen, kunnen we zo maar niet van de tafel vegen. Uitgaande van de dagelijks controleerbare vaststelling dat de accountant en de belastingconsulent hun cliënt kennen, verdient de kwestie van de certificering van de identiteit van een cliënt, en zelfs - mits aan een aantal voorwaarden is voldaan - van de inhoud van een van dezelfde cliënt uitgaande akte, eveneens enige aandacht. Dergelijke initiatieven (gecertificeerde advocaten en certificerende advocaten) liggen ter studie bij de Ordre Français des Avocats du Barreau de Bruxelles. Even interessant is een blik op de maatregelen ter zake die in onze buurlanden al zijn geconcretiseerd. De dingen die in Frankrijk werden gerealiseerd in het kader van het project "Chainon Manquant" (<http://chainonmanquant.net>) zijn op zijn minst innoverend te noemen. Oordeel zelf maar. Voor 115 euro, exclusief taksen, ontvangen de leden van het net "Experts-comptables de France" en "Commissaires aux Comptes de France" 150 persoonlijk aangepaste multimediatekaartjes, met vermelding van hun naam en beroepscöördinaten, een website die van op afstand en zonder bijzondere infografische kennis kan worden beheerd (<http://cabinet.experts-comptables.ws>), een cryptografisch pakket "elektronische handtekening" (digitaal certificaat, kaartlezer, kaart met cryptografische chip, Sing&Cryptet-handtekeningsoftware) en exclusieve aanbiedingen voor partners van het net...

Zelfs als de regel "schoenmaker blijf bij je leest" blijft gelden, lijkt de toekomst meer dan ooit aan goed door-dachte partnerships te zijn... Afspraak in onze volgende nummers...